

LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 4. aprillil kell 12.00 – ESAS seltsipäeval Eesti Spordimuuseumis **Tõnis Matsin** meenutab oma teed spordi juurde, tegemisi sportlasena, õppejõuna ja sporditeadlasena.

Kolmapäeval, 11. aprillil avatakse Spordimuuseumis **näitus huvitavatest fondileidudest**.

Teisipäeval, 17. aprillil kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogus on loodetavasti kohtumine kultuuriministri **Rein Langiga**.

Kolmapäeval, 18. aprillil avatakse Eesti Rahvusraamatukogus Tallinnas spordimuuseumi näitus „**Esimest korda Londonis**“.

Reedel, 27. aprillil kell 11.00 – Eesti Rahvusraamatukogus Tallinnas Eesti Spordimuuseumi olümpiakonverents.

Kolmapäeval, 2. mail kell 11.00 – Eesti Spordimuuseumis ESAS üldkoosolek, kus kavas ülevaade seltsi tegevusest ja finantsaruande kinnitamine ning kohalalgatatud küsimused.

Kell 12.30 – koolitus, kus spordimuuseumi raamatukogu juhataja **Aune Anton** tutvustab Eesti muuseumide infosüsteemis (MUIS) leiduva leidmist ja Sportnet Spordiinfo OÜ sporditoimetaja **Aare Oja** annab nõu sporditulemuste andmebaasi ja ESBL veebiversiooni võimaluste kasutamiseks spordiajaloolase vaatevinklist.

Kell 15.00 toimub kohtumine Vikerraadio spordisaadete peatoimetaja **Tiit Karuksiga**. Vestlusringis tuleb kindlasti jutuks autori viimane suurem kirjatöö – „101 Eesti spordilugu“.

Kolmapäeval, 9. mail kell 12.00 – Eesti Spordimuuseumis arutleb Aarand Roos teemal „Kalevipoeg, spordimees“.

Teisipäeval, 15. mail kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus on kindlasti oodata huvitavat külalist.

Laupäeval, 19. mail kell 18.00 – 23.00 on ülemaailmse **muuseumiöö** puhul spordimuuseumisse pääs tasuta ja toimub ka **öömälumäng**.

Kolmapäeval, 6. juunil kell 12.00 – ESAS seltsipäevale Eesti Spordimuuseumis on oodata huvitavat esinejat.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu ei pruugi iga ürituse kohta eraldi kutset järgneda. Täpsemat infot palume jälgida ESMi kodulehelt – www.spordimuuseum.ee/eesti--spordiajaloo-selts

KROONIKA

LAHTISTE USTE PÄEV

Siim Randoja

Eesti Spordimuuseumi jaoks algas 2012. aasta rahvarohkelt. 7. jaanuaril toimunud lahtiste uste päeval külastas muuseumi enam kui 550 inimest, kes said osa läbi terve päeva kestnud tegemistest. Ülimalt populaarseteks osutusid kogenud muuseumitöötajate juhatusel toimunud fondiekskursioonid ning ringkäigud muuseumis. Tutvuda sai ka muuseumi 2012. aasta tegemistega ning

veeta tore laupäev püsiekspositsiooni uudistades. Lastel avanes võimalus mängida ja meisterdada muuseumi ajaloolises muinaskeldris asuvas mängukoopas. Kohapeal oli võimalik soetada huvitavaid meeneid ja ajaloolisi märke ning ühtlasi kosutada end sooja joogi ja küpsistega. Igas vanuses külastajaid jätkus kuni õhtuni välja ning meeleolu tundus vägagi positiivne. Kindlasti leiab samasugune üritus aset ka järgmisel aastal.

◀ *Lahtiste uste päeva puhul olid väljas eelmisel aastal muuseumisse laekunud huvitavamad eksponaadid*

KES ON KES? KES ON KUS?

Ille Palm

11. jaanuaril oli seltsil külas Vello Lään, kes tutvustas oma värsket raamatut "Kes on kes? Kes on kus? Kaugete maade eestlased".

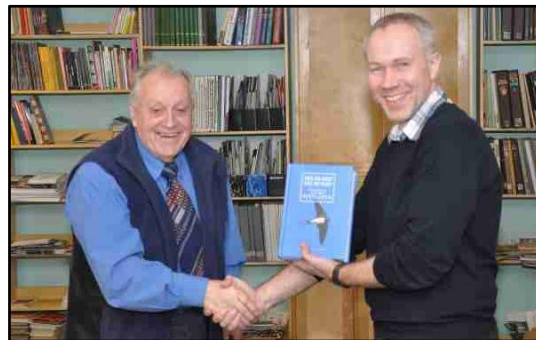
1115-leheküljelise (!) raamatu koostamiseks kulus viis ja pool aastat, selles on 1100 inimese lühielulood, nende seas sportlased. Aeganõudev oli andmete

kogumine kirja teel, kuna paljud kas ei vastanudki kirjadele või venitasid vastamisega. Oli neid, kes tahtsid oma eluloo maha vaikida. Paljudest ei saanud üldse midagi teada, kuna nad on välismaal jäänud kõrvale eestlaste kogukondade tegevusest. Raamat hõlmab 26 riigis, sealhulgas idapoolsetes elavaid eestlasi, neist umbes 100 on tagasi tulnud Eestisse. Põhimõte oli, et inimene peab olema elanud välismaal 15 aastat.

Esineja tõi rohkesti näiteid edukatest eestlastest, kelle seas on olnud ja on tõesti väga silmapaistvaid isikuid.

Vello Lääne raamatuesitlus pälvis ka meedia tähelepanu

Autori ja Daimar Lelle käepigistus on märk sellest, et üks raamat sai püsiva asukoha spordimuuseumi riiulil

TUNNUSTUS TALISPORDIMUUSEUMILE

Daimar Lell

13. jaanuaril kuulutati Kumu kunstimuuseumis välja selleaastased muuseumide aastaauhindade laureaadid. Teiste seas pärjati Muuseumirott 2011 kujunduspreemiaga Eesti Spordimuuseumi Otepää Talispordimuuseumi kujunduslahendust. Arhitektibüroos Lunge ja Ko valminut hinnati kui talispordivaldkonna innovatiivset ja laiale sihtgrupile suunatud näitusekujundust.

Aasta muuseumirott 2011 auhinna pälvis Eero Heinloo Tartu Linnamuuseumis korraldatud näituse «Poriveski kõrts» eest. Parima uue või renoveeritud muuseumi või uuendatud püsiekspositsiooni auhinna – Muuseumirott 2011 pälvisid Eesti Ajaloomuuseumi püsinäituse «Visa hing. 11 000 aastat Eesti ajalugu» koostajad. Sellele auhinnale kandideeris ka Otepää Talispordimuuseumi ekspositsiooni ettevalmistanud töögrupp.

KALEVIPOEG SPORDIMEHENA

Viive Reesar

Sellise teema arutluseks andis põhjust 150 aastat tagasi ilmunud Eesti rahvuseepos „Kalevipoeg”.

17. jaanuari õhtupoolikul kogunes 25 Tallinna osakonna seltsiliiget TLÜ raamatukogu kohvikusse, et kuulda aarandlikku Aarand Roosi, kes oli avastanud eepose kahekümnest loost Kalevipoja sportlikke võimeid. Tavaliselt oleme näinud Kalevipoega kujutatuna hobuse seljas šokolaaditahvlitel ja kiviviskajana medalitel, diplomitel, märkidel, meenetel.

Aarandi nägemuses harrastas Kalevipoeg kurnimängu, ujumist, vehklemist, purjetamist, kiviviskamist, sõudmist, raskejõustikku, ratsutamist. Nende sportlike aladega tegeles Kalevipoeg erakuna, mitte kambas.

Eeposes puudub talv ja talisport. Vastuvõetavad spordialad oleks võinud olla uisutamine, suusatamine, kelgutamine.

Eestis korraldatavatele spordivõistlustele on antud Kalevipoja nimi – ratta- ja uisumaraton, käimisüritused.

Oma emotsionaalset ettekannet illustreeris Aarand katkenditega eeposest. Kõik kuulajad olid lummatud ja Aarandile tänulikud omapärase teemakäsitluse eest.

JALGPALLITROFEED SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

Muuseumi püsiekspositsioonis on avatud alates 18. jaanuarist esinduslik täiendus, kus saab oma silmaga uudistada 2011. aasta populaarsuselt teise sportlase Konstantin Vassiljevi autasusid. Kohapeal on vaatamiseks väljas nii suursugune aasta kodaniku autasu kui ka aasta jalgpalluri ja Hõbepalli (aasta ilusaim värav koondise eest) tunnustusega kaasnenud klaasist trofeed.

Autasud jõudsid muuseumisse koostöös Eesti Jalgpalli Liiduga ning lisaks nimetatutele on välja pandud ka teisi jalgpalliga seotud auhindu 2011. aastast. Väljapanek on suurepäraseks sissejuhatuseks jalgpalli suurvõistluste aastale (U-19 EM Eestis, meeste EM Poolas ja Ukrainas).

EESTI AKADEEMILINE SPORDILIIT 20

Daimar Lell

Sel puhul oli 19. jaanuaril spordimuuseumisse kogunenud teemakohast juubelinäitust avama kaugelt üle poolesaja üliõpilasspordi sõbra. Näituse “Üliõpilassport läbi aegade” avasid Eesti Akadeemilise Spordiliidu juhatuse esimees Ants Veetõusme ja spordimuuseumi direktor Daimar Lell, kes mõlemad rõhutasid kahe organisatsiooni tihedat ja pikaajalist koostööd, mille tulemusena on spordihuvilistele vaatamiseks valminud järjekordne näitus.

*Ants Veetõusme, Daimar Lell ja
näituse kuraator Helve Parmas*

Üliõpilasspordi vanem osa stendidel

Seekordse näituse vanim eksponaat pärines 19. sajandi teisest poolest, uudistada sai ka mitmete meie esimeste edukamate üliõpilassportlaste auhindu 1920.–1930. aastatest, samuti üllatuslikke leide nõukogude ajast ning päris verivärsked esemeid tänasest päevast. Rõõmsalt tervitasid külastajaid üliõpilasspordi tiitlivõistluste maskotid, ei puudunud ka “omamehe” – perioodiliselt Tartus toimuvate SELLi Mängude maskoti Sellikese erinevad variandid.

Näituse stendidel leidis rikkalikult illustreeritud ülevaate meie üliõpilasspordi erinevatest tahkudest läbi aegade, alustades 19. sajandi teise poole kommerssidest ning lõpetades fotomeenutustega möödunud aastal Hiinas Shenzhenis toimunud universiaadilt.

Esmakordselt oli vaataja ette aga jõudnud üliõpilasspordiga seotud filateelia ja numismaatika. See osa näitusest valmis koostöös Eesti Rahva Muuseumi Postimuuseumiga.

Samaaegselt näitusega spordimuuseumis valmis ka esinduslik fotonäitus meie üliõpilasspordi tippudest – ülemaailmsete üliõpilasmängude-, üliõpilaste maailmameistrivõistluste- ja universiaadi võitjatest. See näitus oli eksponeeritud 20. jaanuaril Dorpati konverentsikeskuses toimunud rahvusvahelise konverentsi “Üliõpilassport tippspordis” ajal.

Näitus “Üliõpilassport läbi aegade” oli spordimuuseumi keldrigaleriis avatud märtsi lõpupäevadeni.

Vaade näituse filateeliaosale

Helve Parmas näitust tutvustamas

SPORDIMUUSEUMI SÜNNIPÄEV

Kalle Voolaid

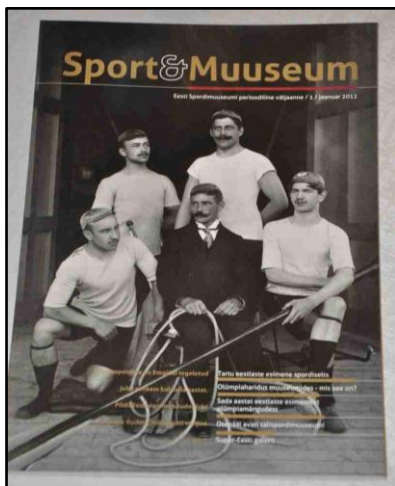
Spordimuuseumi sünnipäeval, 28. jaanuaril toimunud tänuüritusel Dorpati konverentsikeskuses (*pildil*) tänati muuseumi abilisi ja toetajaid ning esitleti muuseumi perioodilise väljaande Sport & Muuseum esimest numbrit.

Sport & Muuseum on Eesti Spordimuuseumi regulaarselt ilmuva hakkav esindusväljaanne, mis kajastab muuseumi tegemisi ja räägib erinevatel spordiajaloolistel teemadel. Ajakiri on suunatud kõigile spordiajaloo ja spordimuuseumi huvilistele, selle ilyumistsükliks on esialgu kavandatud kolm numbrit kahe aasta jooksul.

Värvitrükis Sport & Muuseumi esimese numbri peatoimetaja on muuseumi teadussekretär Kalle Voolaid ning kujundaja Kalle Müller. Väljaande 48 leheküljel leidub mitmesugust põnevat lugemist. Spordimuuseumi teadur Anu Sillastu sulest pärineb põhjalik ülevaade Tartu eestlaste esimesest spordiseltsist Taara; Qatari Spordi- ja Olümpiamuuseumi direktor Christian Wacker võtab kokku olümpiaharidusega tegelemise võimalused (spordi)muuseumis;

spordimuuseumi juhtivteadur Enn Mainla meenutab Kalevi korraldatud esimesi olümpiamänge Eestis; spordimuuseumi direktor Daimar Lell tutvustab Eesti Spordimuuseumi rahvusvahelisi koostöövõimalusi; teenekas autosportlane Uno Aava tutvustab lugejatele Ants Prometi raamatut “Unustatud unustamatud viiekümnendad”, Kalle Voolaid heidab pilgu muuseumi kogus olevatele naelkingadele jne.

Ajakirja esikaas

Spordimuuseumi tänukirja meeldiva koostöö, heade mõtete ja abi eest sai koos värsket ajakirjaga ka ESAS

Huvilised saavad uue väljaande soetada spordimuuseumi muuseumipoest. Kõik arvamused ja ettepanekud uue väljaande paremaks muutmiseks on oodatud meiliaadressile ajakiri@spordimuuseum.ee.

INIMESE LUGU

1. veebruaril avas Eesti Spordimuuseumi I korrusel ukseid TÜ arstiteaduskonna meditsiinikollektsioonide ja Eesti Spordimuuseumi koostöönäitus "Inimese lugu". Näitusel on võimalik õppepreparaatide abil jälgida inimloote

arengut, selle võimalikke häireid ja riskifaktoreid, inimese anatoomiat ja inimorganismi patoloogilisi protsesse. Loomulikult on näituse üks eesmärke propageerida terveid eluviise.

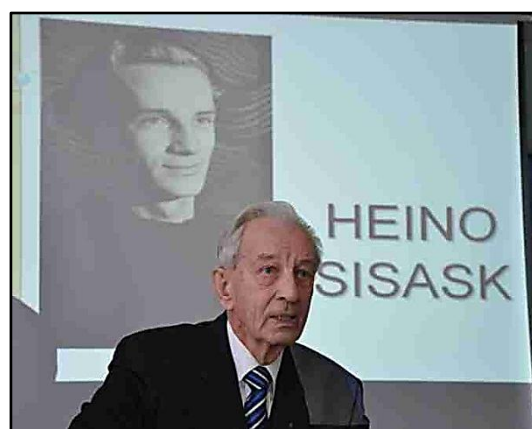
Tasub ka jälgida reklaami, sest näitusega on kaasnenud ja ka ees ootamas rida huvitavaid loenguid, samuti on lastele mitmesuguseid harivaid tegevusi näituse baasil.

Näitus „Inimese lugu” jääb spordimuuseumis avatuks selle aasta lõpuni.

KÜLAS KUNAGINE TARTU SPORDI- JA LINNAJUHT

Ille Palm

1. veebruaril oli seltsipäeval spordimuuseumis külaliseks Heino Sisask (*pildil*), et meenutada enda seotust Tartu linnaga ja Tartu spordieluga. Üldjoontes on Heino Sisaski tegevus spordi-biograafilise leksikoni kaudu kõigile teada, seetõttu pole vajadust seda siinkohal ümber jutustada.

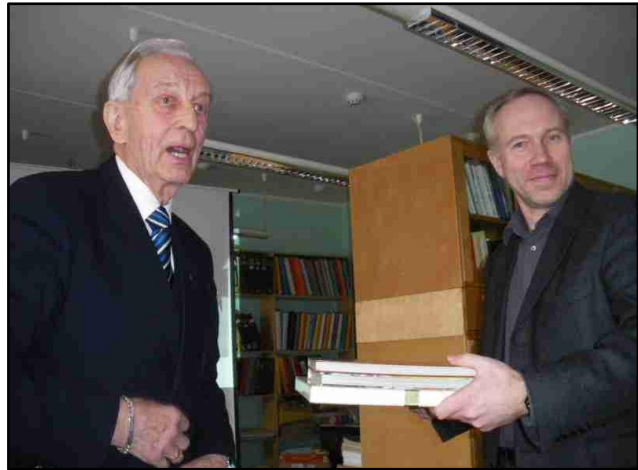

Esineja rääkis elavalt ja ladusalt – toetudes heale mälule, oma lapsepõlvest ja kooliskäimisest. Esmakordselt saime teada tema hüüdnimed: Ööbik (= Sisask) ja Vibalik (oli pikk peenike poiss). Õppimine oli kerge, nii et ta tegi 5. ja 6. klassi ühe aastaga. Otepää keskkoolis tegeles ta kõvasti malega, mõnevõrra ka kergejõustikuga. 1947. aastal ülikooli astununa harrastas võrkpalli Aleksander Rünga juures ja sattus käimisvõistlusele teaduskonnakaaslase Heldur Tüütsi kaudu. Peale selle osales laulukooris ja rahvatantsurühmas. Fred Kudu tahtmisel hakkas treenima Valter Kalami juures ja tuli 1949. aastal Eesti meistriks käimises.

Ülikooli lõpu eel 1952. aastal asus ta juba Tartu linna spordikomitee esimeheks ja oli 1957–1964 linna täitevkomitee esimehe asetäitja ja esimees. Külaline jutustas enda tegevusest neis ameteis ja mõnedest seikadest pikemalt – kaarsilla ehitusest, headest suhetest rahandusosakonna juhatajaga, tänu millele sai spordivarustust muretseda, sellest, kui raske oli linnakodanike vastuvõtt jpm.

1964. aastal oli tal kahju Tartust ära minna, kuid ta püüdis ka vabariigi spordijuhina seista Tartu eest. Juttu oli ka samal aastal Soome presidendi U. K. Kekkoneni külaskäigust Tartusse ja Käärikule, millega Heino Sisask oli tihedalt seotud.

Esineja andis kingitusena spordimuuseumile üle mitu Moskva olümpia-raamatut, sealhulgas 1970. aastal ilmunud haruldase Moskva reklaamraamatu, mida omal ajal jagati riigipeadele ja spordijuhtidele, kui Moskva pretendeeris 1976. aasta olümpiamängude korraldajaks.

Heino Sisask näitab haruldast trükist ja annab raamatupakki üle spordimuuseumi direktorile Daimar Lellele

PÄRNUMAA 17. SPORDIAJALOO PÄEV *Helle Artel ja Priit Neeme*

9. veebruaril kogunesid taas Pärnumaa spordiajaloo huvilised, et läbi viia järjekordne spordiajaloo päev, teemaks üheksakümnenadat aastaringi käivate Vambola Remmeli ja Henno Sepa meenutused.

Osa ajaloopäevalisi ühispildil: 1. reas (vasakult) Helle Artel, Helder Käärats, Henno Sepp, Vambola Rimmel ja Aksel Laul; 2. reas Ellen Laul, Ergo Rand, Erni Metsal, Priit Neeme, Enn Mainla, Vahur Reimann, Ülo Paulus, Peeter Orav, Lembit Peetri, Hilja Näkk, Uno Viikmaa ja Hubert Näkk.

Pärnumaa SVK esimehe Peeter Orava ava- ja tervitussõnade järel võttis juhtimise üle Heldor Käärats. Tavaks on saanud ajaloopäeva alustada viimase aasta kestel lahkunud sportlaste ja spordiga tihedalt seotud inimeste mälestuseks küünalde süütamisega. Selle au osaliseks said päevakangelased Vambola Remmel ja Henno Sepp.

Möödunud aastal lahkus meie hulgast ootamatult palju pärnumaalasi, spordiga seotud inimesi. Nimekirjas oli 27 nime, nimetame mõned neist – Karl-Udo Kõösel, Valdek Kauts, Johannes Toim, Aarne Graumann, Tiina Talv-Põldmaa, Arma Sinkel, Kalju Rooni, Valter Rull, Aldo Aru jne. Ülevaate lahkunute tegevusest tegi Priit Neeme.

Siis said kordamööda sõna oma koos spordiga käidud pika elutee meenutamiseks spordiajaloo päeva peategelased Vambola Remmel ja Henno Sepp. Astuvad ju mõlemad sellel aastal oma sajandi viimasesse kümnesse ja nad on kui elav ajalugu. Nende tegevusväli on olnud mitmekülgsest huvitav ja viljakas.

Henno Sepp sündis 10. märtsil 1922. aastal Küdema külas Saaremaal. Kodusaarel õppis noormees aastatel 1936–1940 Kuressaare Tööstuskeskkoolis ja lõpetas ehitusalal. Spordiga alustas ta juba 1936. aastal kapten Mihhail Miku juhendamisel laskeharjutustega ja täitis paar aastat hiljem meistrinormi. Kiirjooksus saavutas mitmel korral Saaremaa meistritiitli. Ka kõrgushüppes ja kümnevõistluses on ta saavutanud häid tulemusi. II maailmasõjas oli Saksa sõjaväes tõlk, pärast Rootsi põgenemise katset saadeti Viljandisse väljaõppe allohvitseriks. Pärast sõda oli 1945–1946. aastal Kroonlinnas tööpataljonis, moodustas seal „Kalevi“ kehakultuurikollektiivi, muuseas aitas ka Lydia Koidula põrmu välja kaevata. Hiljem arreteeriti ja pidi kauge Siberi teekonna läbi tegema ning viibis aastani 1954 vangilaagrites. Katsumusterikkad Siberi-aastad vasekaevanduses ja metsatööl polekski nagu üheksakümneseks saanud mehe tervisele kahju tekitanud kui vaadata härra endist suurepärase kehahoia ja vaimset erksust. Vangilaagrist 1955. aastal Eestisse jõudes teda koju Saaremaale ei lubatud.

1956. aastal alustas Henno Sepp Pärnus tööd noortega. Ühiskondlikus korras juhendas ta Pärnu Linavabriku šeflusaluses Rääma koolis noori matkajaid. Temast sai ka Pärnu esimene palgaline spordimetoodik, töötas Pärnu Linavabrikus selles ametis 1957–1962. Matkamise sidus ta looduskaitse ja filateeliaga. Alustas lihtsamatest rahvamatkadest linnas, millistest said suured rahvakogunemised, seejärel hakkas korraldama matkajate kokkutulekuid maakonnas ja Eestis, asutas 1958. aastal Pärnu matkaklubi, olles ühtlasi selle esimeseks esimeheks.

1955. aastast saadik uurib ja talletab ta Pärnu spordiajalugu, on seltsielu korraldaja, laste ja noorte huviringide juhendaja, pillimees. Hakkas korraldama ka üleestilisi lõõtsameeste kokkutulekuid, oli üleriigiliste külapillimeeste kokkutulekute algataja, on filatelist, spordimees, giid, pulmavanem ja suur loodusesõber. 2006. aastal omistati talle Pärnu vapimärk.

Vambola Rimmel on sündinud 23. mail 1922. aastal Tartumaal, Nõo vallas. Sportimist alustas 1930 Tartus Erich Haameri juhendamisel. Tuli 1940. aastal Tartumaa meistriks kaugushüppe. Võttis II maailmasõjast osa Saksa sõjaväes Alfons Rebase pataljonis. Oli aastatel 1946–1949 Punaarmee ehituspataljonis. 1979. aastal jõudis Pärnumaale, olles kolm aastat Surju sovhoosis ehitustööde juhataja.

Vambola on tegutsenud kergejõustikukohtunikuna (1951 vabariiklik kategooria, 1993 rahvusvahelise kategooria B-litsents), olnud spordiveteranide Kohtla-Järve koondise juhatus liige (1967–1979), Pärnu spordiveteranide koondise kõige kauaaegsem esimees (1983–1998) ja Eesti Spordiveteranide Liidu juhatus liige. Ta on spordiühingu Jõud (1976) ja Eesti Spordiveteranide Liidu auliige, Eesti Spordiajaloo Seltsi liige aastast 1991 ja auliige 1997. Elutööks kujunes Pärnu Spordiveteranide Koondise kroonika koostamine aastate 1966–2010 kohta, mille 27 köidet on kogunud auhinnakohti Eesti Spordimuuseumi teatmematerjali kogumise võistlustel. Oli pikki aastaid Pärnumaa ajalooapäevade korraldamisel eestvedajaks. Esimene spordiajalooapäev toimus Pärnus 1995. aastal. Kauaaegse Surju valla sporditöö eestvedamise eest omistati talle 2007. aastal Surju valla vapimärk. Kotkaristi V klassi teenetemärgi kavaler 2005. aastast.

Päev jätkus ja spordiajakirjanik Enn Hallik kutsus kõiki koguma materjale ja andma oma panus Pärnumaa spordiraamatu koostamiseks.

Seekordset Pärnumaa ajalooapäeva külastas ka ESAS esimees Enn Mainla, kes kiitis meie päevakangelasi ajaloo talletamise eest ja andis neile üle ESAS tänukirjad.

Siis oli Vambolal ja Hennol varuks ka üllatus kõigile. Henno võttis istet klaveri taga ja Vambola võttis taskust laulusõnad ning nende eestvedamisel võeti üles meeleolukas ühislaul. Meenutused ja vestlused jätkusid juba vabas vormis koos kohvi ja kringliga.

*Ürituse eestvedajad Priit Neeme
ja Helder Käärats*

*Klaveri taga Henno Sepp ja
eeslauljana esiplaanil Vambola Rimmel*

SÕBRAPÄEVA MITMEVÕISTLUS

Sõbrapäevale eelneval laupäeval, 11. veebruaril toimus spordimuuseumis juba traditsiooniliseks kujunenud sõprade mitmevõistlus. Meeleolukast jõuproovist said osa võtta 2-liikmelised võistkonnad/paarid olenemata vanusest või soost. Võistlus koosnes erinevatest paaristegevustest nii kehale kui vaimule. Tegevuste aluseks oli üksteise usaldamine ja abistamine. Päeva jooksul parimaid tulemusi näidanud paaridele olid välja pandud auhinnad. Kõik võistluse läbinud paarid said loomulikult ka õiguse külastada tasuta muuseumi püsinäitust.

Kindlasti süvendas koostegutsemine paaride omavahelist sõprust ja ka spordimuuseum sai kahtlemata juurde uusi sõpru.

AUTOSPOORDIST, JÄÄHOKIST JA TENNISEST

Uno Aava

ESAS Tallinna osakonna seltsiõhtul 21. veebruaril TLÜ raamatukogu kohvikus esitati kolm ettekannet.

Peaettekande tegi Valdur Tamming aastatest 1874–1990, rääkides esimesest voorimehest kuni viimaseeni, auto arengust nii maailmas kui ka Eestis ning autospordist Eestis. Põgusalt puudutas ta ka teisi ühistranspordi vahendeid nagu tramm. Põhiline osa tema ettekandest puudutas autosporti Eestis kahe maailmasõja vahel.

Ta alustas eelmise sajandi algusest ja Põlvamaa mehest Samuel Suurmetsast, kes võitis St. Peterburis 1900. aastal autode võidusõidu. Peale esimest maailmasõda arenes autosport Eestis võrdeliselt autode arvu kasvuga. Omavahel võistlesid peamiselt autoomanikud. Tuntuim nendest oli Julius Johanson, kes võitis mitmed võidusõidud. Tähelepanu vääriv rahvusvaheline sündmus oli 1930. aasta Monte Carlo tähesõidu stardipaiga andmine Tallinnale. Startijate seas olid ka mitmed võistlejad Eestist oma autodel. Käesoleva aja autosportlased meenutavad aga 1937. aastal Monte Carlo rallilt karikaga koju tulnud Karl Siitanit, kes andis selle kolmkümmend aastat hiljem, 1968. aastal, Eesti rallisportlastele rändauhinnaks.

Valdur Tamming meenutas ka neid eelmise sajandi kaheksakümnendate aastate aegu, kui Eestis toimus ligi 300 autospordiüritust aastas, kus osalesid tuhanded sportlased. Autosport oli läinud massidesse. Selleks andis suure panuse vabariiklik ühing „Autom”, mille tegevjuhiks oli pikki aastaid Valdur Tamming.

Jaan Ahi oma ettekandes rääkis jäähoki algusaastatest vabariigis ja probleemist selle ajalooliselt ühtseks ja tõepäraseks fikseerimiseks teatmikes. Hiljaaegu ilmunud jäähoki ajalooramatus on mitmeid ebatäpsusi, mida oleks võinud vältida käsikirja eelneval retsenseerimisel. Paraku seda ei ole tehtud. Eestis loeti siiaamaani jäähoki sünniaastaks 1934, kui peeti 1. Eesti meistrivõistlused. Nüüd on uute jäähokijuhtide sanktsioneerimisel nihutatud seda

kahe aasta võrra ettepoole, kui meie jääpalluritele anti Riias ootamatult pihku jäähokikepid ja paluti lätlastega mängida.

21. veebruari koosolekul astus ESAS liikmeks tuntud tenniseajaloo uurija ja 10 videofilmi koostaja Jaak Ulman, kes on olnud tenniseliidu tegevdirektor ja president. Tenniseliidu auliige aastast 2005. Ta oli pikka aega ka EOK liige, täitevkomitee liige ja esindajatekogu liige.

Jaak Ulmann rääkis lühidalt tennise ajaloo Eestis, ajaloo tuntumatest tennisistidest ja ka käesoleva aja sportlastest Kaia Kanepist ja Anett Kontaveidist.

AITA SELGITADA RAAMATUAUHINNA VÕITJAT

Kalle Voolaid

Tänavu selgub esimese Georg Hackenschmidt raamatuauhinna võitja. Auhinna panid ühiselt välja Eesti Spordimuuseum ja Eesti Olümpiaakadeemia ning selle võib raamat, mis parimal moel räägib spordist, spordi mõttest, ausast mängust ja liikumise rõõmust. Auhinnasaaja valitakse välja kõigi nende eestikeelsete spordiraamatute hulgast, mis ilmusid Eestis esmakordselt 2011. aasta jooksul.

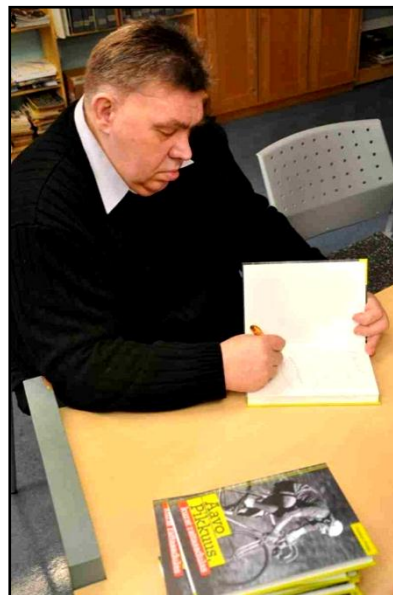
Kuigi auhinnasaaja otsustab žürii, on valiku tegemisel võimalik kaasa rääkida igal inimesel. Nimelt toimub parima raamatu selgitamiseks ka rahvahääletus, kus alates 13. veebruarist on kõigil olnud võimalik osaleda kas interneti vahendusel (vt. www.spordimuuseum.ee) või kohapeal Eesti Spordimuuseumis. Rahvahääletus kestab veel kuni kella 17.00-ni teisipäeval, 10. aprillil. Rahvahääletuse tulemused annavad hiljem ühe võrdse hääle žürii lõpphääletusel. Raamatuauhinna võitja kuulutatakse välja Eesti Olümpiaakadeemia täiskogul Tartus 20. aprillil.

Eesti Spordimuuseumi koostatud Georg Hackenschmidt raamatuauhinna nominentide valikuga saab Eesti Spordimuuseumi raamatukogus tutvuda esmaspäevast reedeni kell 9.00–16.00. Samas saavad soovijad osaleda ka rahvahääletusel.

KURAT RATTASADULAS

Neljapäeval, 16. veebruaril esitleti spordimuuseumi raamatukogus Gunnar Pressi raamatut “Aavo Pikkuus, kurat rattasadulas”. Menu Kirjastuse väljaandena ilmunud raamatu tutvustuses on öeldud: “Aavo Pikkuus võitis rattasadulas kõik tiitlid, kullad ja pärjad, millest amatöörrattur sai unistada. Ent sama palju kui suurest triumfist on raamatus juttu Pikkuusi olelusvõitlusest lapsepõlve poistekambas, halastamatus jalgrattamaailmas, hirmu põlgavas rallisõidus, äris ja treeneritöös. Ning võitlusest raske haigusega”.

Esitlusel tutvustas raamatu valmimislugu autor Gunnar Press ja värvikaid kommentaare lisas peategelane Aavo Pikkuus. Saali kogunenud arvukas huviliste ring sai kuulda nii mõnegi seiga, mis raamatu kaante vahele polnud mahtunud. Lõpuks oli võimalus saada värske raamatu omanikuks ja seda vääristada nii autori Gunnar Pressi kui nimikangelase Aavo Pikkuus unikaalse autogrammiga.

*Vasakult: Aavo Pikkuusi taaskohtumine muuseumile kingitud rattaga;
Aavo Pikkuus jälgimas Gunnar Pressi emotsionaalset esinemist;
Aavo Pikkuus oma autogrammi joonistamas*

VISU SUUSAD JA SUUSAVABRIK

Ille Palm

7. märtsil käis suusajuttu ajamas VISU suusavabriku suusameister ja hilisem direktor Toomas Matvere.

Oma esinemist alustas hr. Matvere ülevaatega puidutööstuse arengust Pärnus, millega tema oli seotud alates 1961. aastast. 1946–1954 oli Pärnu metsakombinaadis suusatsehh. 1968. aastast töötas suusavabrik Viisnurk, kus hakati valmistama suuski VISU nime all ja neid arendama. Suurt tööd tegi seejuures eksperimentaalosakond. Esialgsetelt massiivpuidu suuskadelt hakati üle minema kanditud ja 1961. aastal kihtidest kokku liimitud suuskadele, valides üha uusi tehnoloogiaid – puitu, kandi- ja tallamaterjale, liime, masinaid jne.

Plastmasssuusa areng algas 1974. aastal, kui alustati puidu ja plastmassi kokkusobitamist ja uute materjalide kasutamist. Nn käppsuusa variant sõi varsti välja kõik teised tehnoloogiad, sest neid oli lihtsam valmistada. Paljud materjalid tuli sisse osta, milleks valuutat teeniti puust pesupulkade ekspordiga, mis osutus väga edukaks artikliks. Tehnika uuenes pidevalt ja mindi üle selle arvutijuhtimisele.

Toomas Matvere kuulajate ees spordimuuseumi raamatukogu lugemissaalis

Suusatajad ise hakkasid suuski vabriku tarbeks testima ja neile hinnangut andma. Laiendati tootmist ja vahendamist kogu suusavarustusele komplekselt ning toodeti ka vibusid ja rulasid ning hokikeppe.

Kuid suusaturg jäi väikeseks, mistõttu tootmist tuli oluliselt vähendada. Kui oma tippajal tootis Viisnurk 9 miljonit paari aastas, siis praegu on kogu maailma vajadus umbes miljon paari.

1992. aastal orienteeruti Lääne turule ja hakati allhanke korras valmistama kõigi maailma suuremate suusafirmade suuski peale Fischeri.

Suuskade tootmine lõppes 2004. aastal ja VISU kaubamärk müüdi järgmisel aastal.

Lõpuks näitas Toomas Matvere teemaga seotud M. Talviku videofilmi: "Projekt EI: Visu suusad", mida saab vaadata ka Eesti Televisiooni arhiivist internetis.

PÜRAMIIDIEHITAJAD SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

8. märtsil aset leidnud meeleolukas püramiidide konkurss pakkus palju rõõmu nii osalejatele kui pealtvaatajatele. Ürituse eesmärgiks oli propageerida lõbusas, sportlikus ja mängulises vormis võimlemist, viia kokku erinevate koolide

sportlikke lapsi ja õpetajaid ning tutvustada Eesti Spordimuuseumis tehtavat.

Kuigi sel aastal langes püramiidide konkurss kokku õpetajate streigipäevaga ja mitmed osaleda soovijad seetõttu loobusid, jõudsid muuseumisse siiski kaks väga tublilt konkursiks harjutanud gruppi. Etteastega astusid üles Tartu Kivilinna gümnaasiumi I klassi segavõistkond (*pildid eelmisel leheküljel*), keda juhendas klassiõpetaja Liisi Täht ning sama kooli V klassi poiste esindus (*foto vasakul*), keda juhendas tantsuõpetaja Külli Petersell.

Mõlemad grupid olid kava väga põhjalikult ette valmistanud ning kokku harjutanud. Keerulised elemendid, liikumine ja muusikaline taust löid kavadest ühtse terviku, mis kohandati väga oskuslikult muuseumi väikesele lavale. Eriti armsa naistepäevaüllatuse olid aga valmistanud I klassi poisid (*foto paremal*).

Tegusa esinemispäeva lõpetuseks said kõik osalejad vääriliselt tunnustatud ja ühine muuseumikülastus ning kringlisöömne võisid alata.

JAAN JAAGO 125

Selle aasta 6. juulil möödub 125 aastat elukutseliste maadlejate hulgas 7-kordseks maailma-meistriks kroonitud Jaan Jaago sünnist. Eestlastele maailmanime teinud atleedi mälestuseks korraldati Luunja koolis 17. märtsil juba 35. korda mälestusvõistlused Kreeka-Rooma maadluses (*vt paremal avamise pilt*). Noored maadlejad, Eesti kõrval ka Lätist, Venemaalt ja Soomest selgitasid paremad kuueteistkümnes kehakaalus.

Jaan Jaago austamine sünnipaigas mälestuskivi juures

Luunjas tegutseva maadlusklubi „Jaan” liikmed koos Jaan Jaago pojapoja Jaan Jaago (1. par.) ja 2-kordse maailmameistri August Englasega (esireas paremal)

SPORDIMÄLUKAD

Daimar Lell

Spordimuuseumi korraldatud Eesti spordikilva karikasarja 8. etapp toimus seekord 17. märtsil mitte muuseumis, nagu eelnevatel aastatel, vaid olümpia-aastale kohaselt Londonis. Täpsemalt öeldes hotellis London, mis muuseumist kõigest paarisaja meetri kaugusel asub.

Eesti Spordimuuseumi mälumänguaasta traditsiooniline avamäng algas väga tuliselt, esimese 10 küsimuse järel juhtisid Habal-Vahtrik ja Oljum-Hinno täisedu ehk 20 punktiga! Poolajaks, 25 küsimuse järel olid liidrid ära andnud kõigest 9 punkti! Habal-Vahtrikuga olid esikohta jagama tõusnud Kõks-Tõnisson.

Teine poolaeg algas võistlejaile väikese mõõnaga, punkte kogunes juurde vähe. Habal-Vahtrik suutsid siiski tugeva spurdi teha ning saadud edu hoiti turvaliselt finišijooneni. Teiseks platseerunud Kõks-Tõnisson kaotasid juba 9 ja ja kolmandad Nurmla-Räli 12 punktiga. Eesti-teemaliste küsimuste parimale vastajale mõeldud spordimuuseumi eriauhinna, muuseumi ajakirja Sport & Muuseum esimese numbri, pälvisid samuti Igor Habal ja Peep Vahtrik. Selles arvestuses olid teised varasemate spordimuuseumi mälumängude mitmekordsed võitjad Veiko Ulp ja Toivo Kivimets.

Pärast lõunapausi peeti sealsamas ära ka spordikilva karikasarja 9. etapp. Tegemist oli Eesti Olümpiakomitee välja pandud auhindadega Eesti spordi ja olümpiateemalise üksikmänguga, mille küsimused oli koostanud Gunnar Press. Põhjalikke teadmisi nõudnud mängu esikoht läks jagamisele Veiko Ulp'i ja Matis Songi vahel.

22. märtsil toimus Otepää Talispordimuuseumi eestvedamisel Tehvandi staadionihoone kohvikus esimene mälumängu neljapäevak. Tegemist oli klassikalise paarismälumänguga, kus esitamisele tuli 30 küsimust sõnas, helis ja pildis ning teemadering oli lai, kuid Otepäele kohaselt olid küsimused veidi spordi- ja talvekallakuga. Esialgu on kevadeni planeeritud toimuma samas võtmes veel kaks neljapäevakut, nimelt 12. aprillil ja 17. mail algusega 18.00. Mängima oodatakse kõiki aktiivseid inimesi nii Otepäält kui kaugemalt. Osavõtumaksu ei ole, kuid paremaid ootavad väikesed auhinnad – nii et proovima tasub kindlasti tulla. Mängule saab end kirja panna vahetult enne algust kohapeal.

HUVITAV KÜLALINE

Viive Reesar

20. märtsi Tallinna osakonna seltsiõhtu magnetiks oli endine kergejõustiklane, kirjastaja ja spordiaja-kirjanik Paavo Kivine (*pildil Lurichi raamatu esitlusel*). Teda oli TLÜ raamatukogu kohvikusaali kuulama tulnud 30 seltsi liiget.

Paavo pajatas kahest kuulsast Eesti spordi suurkujust – Kristjan Palusalust ja Georg Lurichist, kelledest puudusid kapitaalsed teosed enne tema enda kirjutatut. Neist kirjutama ajendasid pimedad talveõhtud ja Georg Lurichi miniatuurne kuju Pirita tee ääres.

Kuulajad esitasid Paavole arvukalt küsimusi ja said temalt täiendavaid teadmisi raamatute kangelaskujude kohta.

IN MEMORIAM

AIGAR SALISTE

10.05.1932 – 20.01.1912

Aigar Saliste lapsepõlv möödus Petseris, kus isa teenis üleajateenijana. Lapsepõlvele tegi lõpu sõda. 12-aastase poisina tegi ta läbi koos välilaatsaretis õena töötanud emaga Kuramaa koti õudused. Õnnestunud põgenemine vangiešelonist võimaldas perel elama asuda Võrru, mis saigi Aigari kodulinnaks.

Võru keskkoolis kooliteed jätkates tegi ta agaralt sporti, eriti meeldis kergejõustik, talvel suusatamine. Oma lemmikaladel, lühidistantsidel kuni 800 m jooksudes tõusis ta spordiühingu Jõud paremiku. Haridustee jätkus EPA metsandusteaduskonnas, mille lõpetas 1957. aastal kiitusega. Jätkus töömehetee peamiselt insener-melioraatorina kuni 1965. aastal leidis oma õige kutsumuse – õpetaja – Võru Tööstustehnikumis ligi 35 aastaks, kusjuures sellest 26 oli ta direktori ametis. Oma pedagoogitee lõpetas ta 2005. aastal Võru Kutsehariduskeskuses.

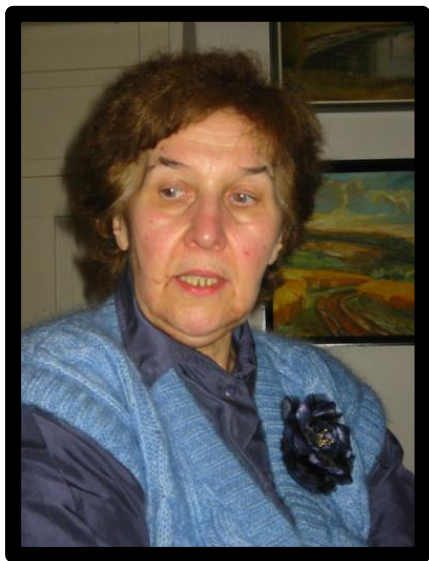
Aigar Saliste teel võidule 1500 m jooksus I maaspordimängudel Pärnus 1959

Kogu Aigar Saliste elu oli sport tal tähtsal kohal. Nooruses võidetud 10 Jõu meistritiitli kõrvale on panna ka üks Eesti meistrimedal 4x400 m teatejooksus 1953. aastal. Pedagoogina suutis ta samuti oma õpilastes spordivaimustust äratada. Ja seda ka isikliku eeskujuga suviti joostes ja ujudes, talviti suusatades, ka Tartu maraton on tal mitmeid kordi läbitud.

Huvi spordiajaloo vastu tõi ta 2005. aastal Eesti Spordiajaloo Seltsi ridadesse, aga paraku nüüdseks on jäänud seltsikaaslastele temast ainult helge mälestus.

ASTRID VALTSMAA

11.02.1941 – 21.01.2012

21. jaanuaril suri oma kodus Kolgas Liivamäel Abergide suguvõsast pärit (Aleksander Abergi õe tütre-tütar) üle-eestilise tuntusega Kuusalu kihelkonna kodu uurimise entusiast Astrid Veltsmaa (Usin), kes nimetas end paikkonna traditsiooni kohaselt kolklaseks. Astrid Veltsmaal on suuri teeneid Kuusalu kihelkonna ajaloo uurimisel ja propageerimisel, kuid üheks südamelähedasemaks teemaks oli Aleksander Abergiga seotu. Tema eestvedamisel korraldati Kolga külade päevi ning püstitati kohaliku ajaloo sündmusi tähistavaid mälestuskive, üks suur maakivi ka Liivamäe talu õuele Abergi meenutuseks. Ka oli Astrid Veltsmaa mitme aasta jooksul Kolga muuseumi juhatajaks.

Ta oli Eesti Genealoogia Seltsi liige, osales sageli ülemaalistel ajaloo- ja kodu uurimise üritustel ning oli neil ettekandja. Astrid Veltsmaa sulest on ilmunud mitmeid artikleid. Eesti Spordiajaloo Seltsiga sidus ta end 1996. aastal ja nüüd on koos lähedastega kurvad tema lahkumise üle ka seltsikaaslased.

TEADMISEKS!

ESAS liikmetel on liikmemaksu (mis vastavalt üldkoosoleku otsusele on 4 eurot, pensionäridel 2 eurot) ja toetusi on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. 10152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusele Spordi-muuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007) kas seltsi esimehele Enn Mainla (7300754, 56497632, fax 7300763, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või laekur-varahoidjale Rait Männikule (7300771, 5119369, E-mail rait@spordimuuseum.ee), Tallinna osakonna liikmetel oma osakonna laekurile.

□ □ □ □ □ □ □

**Eesti Spordiajaloo Selts tänab Eesti Kultuurkapitali
seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.

Fotod: ESM kogu, Helle Artel, Holger Kaljurand, Aldo Luud, Enn Mainla, Rait Männik

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 61
koostas ja toimetas Enn Mainla**